

ANNA MARKIEWICZ

<https://orcid.org/0000-0002-5999-2038>

(Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk)

„OSOBLIWSZA OZDOBA KONWENTU”. UWAGI NA TEMAT DZIAŁALNOŚCI PRZEORA KRAKOWSKICH DOMINIKANÓW JUSTA SŁOWIKOWSKIEGO (1643–1689)

Abstrakt

W artykule przedstawiono zarys biografii oraz przeanalizowano działalność przeora krakowskich dominikanów Justa Słowikowskiego (1643–1689). Wywodzący się z krakowskiej rodziny mieszczańskiej Słowikowski przez dwie kadencje, w latach 1681–1684 oraz 1687–1689, pełnił urząd przeora klasztoru Dominikanów w Krakowie. W studium zrekonstruowano przebieg kariery zakonnej dominikanina oraz nakreślono jego aktywność jako przeora krakowskiego konwentu; poruszono również zagadnienie działalności fundacyjnej Słowikowskiego na tym urzędzie oraz współpracy z benefaktorami klasztoru, odnosząc się do prac prowadzonych pod jego patronatem w kościele Świętej Trójcy w Krakowie.

Słowa kluczowe: dominikanie, przeorzy, kariera zakonna, działalność fundacyjna, fundacje artystyczne

Już od wielu lat trwają systematyczne badania nad krakowskim konwentem dominikanów w okresie średniowiecza, jednak dopiero w ostatnim czasie można zaobserwować wzrost zainteresowania środowiskiem tego klasztoru w dobie nowożytnej¹. Tymczasem okres baroku w dziejach kościoła i klasztoru Dominikanów pw. Świętej Trójcy w Krakowie to epoka rozkwitu zapoczątkowanego kanonizacją św. Jacka pod sam koniec XVI stulecia. W konwencie toczyły się wówczas liczne prace budowlane i inicjowano przedsięwzięcia artystyczne, nad którymi czuwali kolejni dominikańscy przeorzy². Ze względu na brak monografii ośrodka w wiekach XVII i XVIII oraz studiów prozopograficznych poświęconych zakonnikom pełniącym ważne funkcje w klasztorze

dominikańskim doby nowożytnej, do dziś niestety sylwetki wielu wybitnych przeorów klasztoru Świętej Trójcy pozostają zupełnie nieznane.

Bez wątpienia na uwagę zasługuje zapomniana postać i ożywiona działalność dominikanina Justa (Justusa) Słowikowskiego (1643–1689), który w latach osiemdziesiątych XVII wieku przez dwie kadencje – w latach 1681–1684 i 1687–1689 – pełnił urząd przeora. Jego sylwetka wspominana jest marginalnie w pracach poświęconych dziejom krakowskiego klasztoru, doczekał się też zaledwie niepełnego słownikowego biogramu³, a związane z jego osobą lub będące jego autorstwa druki jedynie not bibliograficznych⁴. Zwrócono ponadto uwagę na jego działalność kaznodziejską, wpisując przeora w poczet barokowych oratorów⁵. Na postać Słowikowskiego wskazywali również zakonnicy historycy

¹ Nadal aktualne pozostają uwagi nakreślone w: Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Sztuka w kręgu klasztoru Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 13, Kraków 2013, s. 15–82.

² Zob. Anna Markiewicz, „*Dei auxilio et munificentia benefactorum*”. Kilka uwag o działalności fundacyjnej przeorów klasztoru Dominikanów w Krakowie w XVII wieku, „Rocznik Krakowski”, T. 88: 2022, s. 51–73.

³ Edward Ozorowski, *Słowikowski Just*, w: *Słownik Polskich Teologów Katolickich* (dalej: SPTK), t. 4, red. Hieronim Eugeniusz Wyczawski, Warszawa 1983, s. 109–110.

⁴ Karol Estreicher, *Bibliografia polska*, t. 28, III 17, s. 270–271.

⁵ Karol Mecherzyński, *Historia wymowy w Polsce*, t. 3, Kraków 1860, s. 311–312.

tacy jak Felicjan Nowowiejski⁶, Michał Siejkowski⁷, Wawrzyniec Teleżyński⁸ czy Sadok Barącz⁹, ale mimo nieograniczonego w ich czasach dostępu do nieistniejących dziś archiwaliów skreślili bardzo ogólnikowy biogram krakowskiego przeora, zazwyczaj koncentrując się na wprowadzie spektakularnym, ale nie jedynym z ważnych momentów w zakonnej karierze Słowikowskiego – powitaniu przez niego w kościele Świętej Trójcy króla Jana III Sobieskiego¹⁰. Tymczasem przeor uwieczniony na przechowywanym w konwencie krakowskich dominikanów portrecie¹¹ zasługuje bez wątpienia na szerszą uwagę i pogłębione studia.

⁶ Felicjan Nowowiejski, *Phoenix decoris et orna-menti, Provinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum D. Hyacinthus Odrovansius redivivus* [...], Poznań 1752, s. 103–104.

⁷ Michał Siejkowski, *Świątnica Pańska* [...], Kraków 1743, s. 354–355.

⁸ Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk (dalej: BKPAN), Wawrzyniec Teleżyński, „De rebus provinciae Poloniae S. Hyacinthi Ordinis Praedicatorum”, rkps 93, k. 254v, par. 902.

⁹ Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (dalej: APPDK), Pr 35, s. 637.

¹⁰ Felicjan Nowowiejski nakreślił biogram przeora krakowskiego, wskazując przede wszystkim na przyjęcie przez niego w świątyni dominikanów Jana III Sobieskiego oraz zasługi związane z odbudową wielkiego ołtarza kościoła Świętej Trójcy: „V. Pater Magister Justus Słowikowski, Conventus Cracoviensis, favorabilibus votis in Priorem Cracoviensem electus, et confirmatus in hoc officio, praelecebat cunctis, vitae suae exemplaritate, et boni communis, ac religiosae observantiae conservatio-ne. Serenissimum Regem Poloniarum, Joannem III, nostram ecclesiam SS. Trinitatis Cracoviae adeuntem, cum voto SS. Hyacinthi offerendo diserto ore salutavit, et in praesentia eiusdem Serenissimi Regis, cui erat acceptatissimus gloriosae, et cum magno applausu praedicavit. Multa bona, ob suos magnos respectus conventui, procuravit in supellectili Ecclesiastica, et altare majus, quod erat combustum, extruxit, et deauravit sumptuose. Plura intentans facere, gravi infirmitate pressus, cessans ab intentatis, ut Deo intensius vacaret, ac animae suae salutem sempiternam, provideret, eandem placidissime, Creatori suo in manus consignavit Cracoviae”; F. Nowowiejski, *Phoenix decoris*, op. cit., s. 103–104.

¹¹ Zob. *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce* (dalej: KZSP), t. 4: *Miasto Kraków*, część 3: *Kościół i klasztor Śródmieście*, 2, red. Adam Bochnak, Jerzy Samek, Warszawa 1978, s. 161. Datowany na 1680 roku portret był na początku XX wieku przechowywany w mieszkaniu przeora, por. Leonard Lepszy, Stanisław Tomkowicz, *Kraków. Kościół i klasztor oo. Dominikanów*, Zabytki Sztuki w Polsce, t. 1, Kraków 1924, s. 108. Do znanego w konwencie krakowskim portretu przeora Słowikowskiego odnosił się zakonny historyk Wawrzyniec Teleżyński, „Erat pulcherrimus aspectu prout sua effigies

Just Słowikowski wywodził się z krakowskiego mieszczaństwa, przedstawiciele wpływowej rodziny Słowikowskich w XVII wieku brali czynny udział w życiu miasta, przez kolejne dekady pełniąc miejskie urzędy i godności. Był prawnikiem krakowskiego mydlarza Krzysztofa Słowikowskiego¹², wnukiem ławnika krakowskiego Pawła Słowikowskiego (zm. 1633)¹³ i Zofii z Ambrozowiczów, primo voto Słowikowskiej, secundo voto Węgrzynowiczowej¹⁴. Do jego rodziny należała kamienica przy ulicy św. Jana pod numerem 10¹⁵. Babka Justusa po śmierci pierwszego męża w 1636 roku wyszła ponownie za mąż za rajcę krakowskiego Andrzeja Węgrzynowicza (zm. 1662). Brała czynny udział w wychowaniu wnuków, a spisując w dniu 11 września 1668 roku akt ostatniej woli, nie zapomniała również o Juście, już dominikaninie, przeznaczając dla niego w testamencie 400 złotych oraz pierzyny i poduszki¹⁶. W tym czasie doszło zapewne do jakichś rodzinnych nieporozumień bądź ostrej sprzeczki, w kodycyłu do testamentu sporządzonym 12 lipca 1670 roku Węgrzynowiczowa zmniejszyła bowiem „dla pewnego respektu mego” legat dla samego Justa do jedynie 300 złotych¹⁷.

ibidem Cracoviae demonstrat”, BKPAN, rkps 93, k. 254v, par. 902. Wspomina go także Sadok Barącz, APPDK, Pr 35, s. 637.

¹² Janina Bieniarzówna, *Mieszczaństwo krakowskie w XVII wieku*, Kraków 1969, s. 24, 51, 54, 168.

¹³ Zdzisław Noga, *Urzednicy miejscy Krakowa*, cz. 2, 1500–1794, Kraków 2008, s. 214; Maciej Ziemierski, *Skład osobowy sądu wyższego prawa magdeburskiego na zamku krakowskim w XVII–XVIII wieku*, Kraków 2013, s. 217–218.

¹⁴ Zob. Bożena Popiołek, *Woli mojej ostatniej testament ten...: testamenty staropolskie jako źródło do historii mentalności XVII i XVIII wieku*, Kraków 2009, s. 48, 107; Maciej Ziemierski, „Wszystko w egzekucję mieć chcę bez wszelakiej odwłoki”. *Testament mieszczyki krakowskiej Zofii z Ambrozowiczów z 1668 r.*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAN i PAU w Krakowie”, T. 50: 2005, s. 27–52.

¹⁵ W 1632 roku kamienica odnotowana jako własność ławnika krakowskiego Pawła Słowikowskiego, w 1675 roku należała do Zofii Węgrzynowiczowej; zob. Adam Chmiel, *Domy krakowskie. Ulica św. Jana*, Biblioteka Krakowska, nr 61–62, Kraków 1924, s. 161, 74; Kamila Follprecht, *Właściciele nieruchomości w Krakowie w 1655 roku*, Biblioteka Krakowska, nr 142, Kraków 2001, s. 80; *Rejestry gospód w Krakowie z lat 1632 i 1649: ze zbiorów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie i Biblioteki Jagiellońskiej*, wyd. Kamila Follprecht, Fontes Cracovienses, nr 11, Kraków 2005, s. 76.

¹⁶ M. Ziemierski, „Wszystko w egzekucję”, op. cit., s. 45–46.

¹⁷ Jak pisała rajczyni krakowska, „Item też księdzom wnąkom moim dwiema Słowikowskiemu Franciszkowi

Przedstawiciele rodziny Słowikowskich angażowali się nie tylko w życie miasta, wybierali również ścieżkę kariery kościelnej. Warto w tym miejscu wspomnieć choćby działających w kręgu biskupa Piotra Gembickiego (1585–1657) dwóch krewnych przyszłego przeora krakowskiego¹⁸, byli to stryj ojca, kanonik krakowski i audytor biskupi Just Słowikowski (1595–1654)¹⁹, a także syn Krzysztofa młodszego, archiprezbiter kościoła Mariackiego Mikołaj Słowikowski (ok. 1620–1679)²⁰. W tym kontekście należy również dodać, iż rodzina sprawowała pieczę nad jedną z kaplic tego kościoła, w której znajduje się grób Słowikowskich²¹.

i Justowi testamentem moim po złotych 400 polskich nazaczyła była, tedy teraz deklaruję, iż Franciszkowi złotych 400 polskich, a Justowi tylko złotych 300 polskich dla pewnego respektu mego naznaczam”, ibidem, s. 51.

¹⁸ Zob. Hieronim Eugeniusz Wyczawski, *Biskup Piotr Gembicki 1585–1657*, Kraków 1957, s. 175, 176, 202, 246–249, 265–267, 310, 315, 349.

¹⁹ E. Ozorowski, *Słowikowski Just*, op. cit., 1983, s. 108–109; Halina Kowalska, *Słowikowski Justus*, w: *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB), t. 39, Warszawa–Kraków 1999, s. 81–84; Ludwik Łętowski, *Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich. Pralaci i kanonicy krakowscy*, t. 3, Kraków 1852, s. 60–61.

²⁰ Zdzisław Noga, *Słowikowski Krzysztof*, w: PSB, t. 39, Warszawa–Kraków 1999, s. 85.

²¹ W 1625 roku bracia Paweł, Justus, Krzysztof i Jerzy Słowikowscy otrzymali zgodę rady miejskiej na restaurację opustoszałej kaplicy przy kościele Mariackim, trwała ona do 1627 roku. W spisany w 1654 roku testamentie kanonika krakowskiego Justa Słowikowskiego wzmiankowana jest „capella Parentum meorum in Ecclesia Archipresbyterali B.M.V.”; [Justus Słowikowski], *Exemplar munificentiae, Perillustris olim et Reverendissimi Domini, Justi Słowikowski, testamento hocce expressae*, Kraków 1654, k. 1v. W 1668 roku Zofia z Ambrozowiczów Węgrzynowiczowa, wdowa po Pawle Słowikowskim, w testamencie przekazała legat na paramenty – czarny ornat, ornat z białego adamaszku oraz antepedium – do tej kaplicy, tam też została pochowana. Zob. Wilhelm Gąsiorowski, *Kościół archipresbiteralny N.P. Maryi w Krakowie*, Kraków 1878, s. 37–39; Michał Rożek, *Mecenat artystyczny mieszczaństwa krakowskiego w XVII wieku*, Kraków 1977, s. 14, 16, 22, 32, 34, 312, 314. W tej świątyni znajdują się również nagrobki kanoników krakowskich Justa i Mikołaja Słowikowskich; zob. KZSP, t. 4: *Miasto Kraków*, cz. 2: *Kościół i klasztor Śródmieście*, 1, red. Adam Bochnak, Jerzy Samek, Warszawa 1978, s. 18; Maksymilian i Stanisław Cerchowie, Feliks Kopera, *Pomniki Krakowa*, Kraków–Warszawa 1904, t. 3, s. 275, tabl. 355; *Corpus Inscriptionum Poloniae*, t. 8: *Województwo krakowskie*, z. 2: *Bazylika Mariacka w Krakowie*, wyd., wstępem i komentarzem opatrzył Zenon Piech, red. Zbigniew Perzanowski, Kraków 1987, s. 55, 56, 63, 149–151, nr 99.

Rodzice przyszłego dominikanina, ławnik krakowski Szymon Słowikowski (zm. 1654)²² i Barbara Konradtówna (zm. po 1654)²³, doczekali się kilkorga dzieci. Just Słowikowski urodził się latem 1643 roku. W dniu 2 sierpnia tegoż roku został ochrzczony w kościele Mariackim przez swojego imiennika, wspomnianego już kanonika krakowskiego Justa Słowikowskiego²⁴. Jego rodzicami chrzestnymi byli kanonik krakowski i sekretarz królewski Samuel Płaza²⁵ i rajczyni krakowska Agnieszka z Waxmanów Rappowa²⁶.

Miał liczne rodzeństwo, młodszego brata Franciszka Szymona, zmarłych w dzieciństwie braci Pawła i Szymona oraz trzy siostry – Zofię, Barbarę i Annę²⁷. Warto nadmienić, że Franciszek Szymon Słowikowski również wstąpił do zakonu dominikanów²⁸. Urodzony jesienią 1644 roku²⁹ jako siedemnastolatek złożył w dniu 21 grudnia 1661 roku profesję w zakonie dominikanów³⁰, 24 lutego 1663 otrzymał tonsurę i niższe święcenia, a w dniu 19 lutego 1665 roku – święcenia subdiakonu³¹. Przebywał w konwencie krakowskim, gdzie między innymi w dniu 20 września 1666 został odnotowany jako świadek

²² Z. Noga, *Urzednicy miejscy Krakowa*, op. cit., s. 221.

²³ Barbara była córką krakowskiego rajcy i kupca Stanisława Konradta, zob. Janina Bieniarzówna, *Konradt Stanisław*, w: PSB, t. 13, Kraków 1967–1968, s. 599–600.

²⁴ Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANK), Parafia Najświętszej Marii Panny w Krakowie, rkps 369, Metrica baptisatorum Ecclesiae Parochiali B.V.M. in circulo Crac[oviensi] praesidente archipresbytero et parcho Ecclesiae praefatae Admodum Reverendo Domino Christophoro Trzcieński [...] 1630–1652, s. 336.

²⁵ Ł. Łętowski, *Katalog*, op. cit., t. 3, s. 459.

²⁶ Jej mężem był kupiec i rajca krakowski Stanisław Rapp młodszy (1600–1644), zob. Mieczysław Bednarz, *Rappowie. Dzieje krakowskiej rodziny mieszczańskiej (1535–1670)*, „Rocznik Krakowski”, T. 68: 2002, s. 114, 115.

²⁷ Genealogię Słowikowskich omawia szczegółowo M. Ziemiński, „Wszystkowegzekucje”, op. cit., s. 30–34.

²⁸ APPDK, Pr 35, s. 637.

²⁹ Chrzest Franciszka Szymona odbył się w dniu 9 października 1644 roku w kościele Mariackim, udzielił go krewny, ówczesny prepozyt siewierski, późniejszy kanonik krakowski i archiprezbiter Mariacki Mikołaj Słowikowski. Chrzestnymi chłopca zostali kanonik krakowski Just Słowikowski oraz Dorota Czarnkowska, zob. ANK, Parafia Najświętszej Marii Panny w Krakowie, op. cit.; Metrica baptisatorum, op. cit., s. 375.

³⁰ PPDK, Kr 9, s. 62; Pp 75, s. 6.

³¹ Jan Szczepaniak, *Dominikanie w XVII-wiecznych krakowskich wykazach święceń*, w: *Historicus Polono-Hungarus. Księga pamiątkowa ofiarowana Ojcu Józefowi Puciłowskiemu OP w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Tomasz Gałuszka et al., Kraków 2010, s. 624.

profesji zakonnych³². Po szczeblach kariery zakonnej piął się jednak jego starszy brat, osiągając po kilkunastu latach urząd przeora klasztoru Świętej Trójcy.

Just Słowikowski wstąpił do zakonu dominikanów w Krakowie za przeorostwa Jana Waxmana. Po raz pierwszy jest wzmiankowany jako nastoletni nowicjusz już w 2. połowie 1657 roku³³, w trudnych czasach „post Sueticam et Hungaricam tyrranidem”³⁴. Profesję zakonną złożył w dniu 15 grudnia 1659 roku, pierwotnie śluby zakonne były planowane na 4 grudnia, ale pilne obowiązki ówczesnego przeora spowodowały zmianę tego terminu³⁵. Pierwsza połowa lat sześćdziesiątych XVII wieku to czas formacji zakonnej i studiów Słowikowskiego w Krakowie, a jego nazwisko kilkakrotnie pojawia się w tym okresie w dokumentacji klasztornej³⁶. W dniu 21 lutego 1660 roku otrzymał tonsurę i cztery niższe święcenia, 19 września 1665 roku święcenia diakonatu³⁷, a dokładnie rok później w katedrze wawelskiej przyjął z rąk Andrzeja Trzebieckiego święcenia prezbiteratu³⁸. Wkrótce nastąpił kolejny ważny moment w zakonnej karierze Słowikowskiego, w dniach 27 lipca i 3 grudnia 1667 roku rada klasztoru krakowskiego wyznaczyła go na studenta fundacji Abrahama Bzowskiego do Rzymu³⁹.

³² APPDK, Kr 9, s. 68.

³³ APPDK, Kr 11, k. 309.

³⁴ Ibidem, k. 307.

³⁵ „Ego Fr. Justus Słowikowski Crac[oviensis] natus, baptizatus, et confirmatus, agens annorum decimum sextum et medium feci professionem sponte et libere pro clericatu die decima quinta Decembris A.D. 1659 quam tamen facere debueram die quarta eiusdem mensio, qua dilata erat propter graves A.R.P. Prioris occupationes, ita factum esse testor manu propria et fratrum infrapositorum”; APPDK, Kr 9, Catalogus Fratrum profitentium in Conventu SSmae Trinitatis O.P. ab Anno Domini 1509 cura R.P.F. Erasmi Coniussiovii S.T.M. Prioris Cracoviensis renovatus 1656, s. 60. Zob. również APPDK, Pp 75, s. 5.

³⁶ W dniu 21 listopada 1660 roku Justus Słowikowski został odnotowany w klasztorze krakowskim jako akolita, 20 lipca 1662 roku jako kleryk, 8 lipca 1664 roku jako akolita, składał również podpisy na protokołach rady klasztoru krakowskiego wiosną 1665 roku; APPDK, Kr 11, k. 321, 330v, 341, 343v, 346. W dniu 5 lipca 1664 roku Słowikowski jako akolita był obecny w klasztorze krakowskim podczas składania profesji przez braci konwersów, APPDK, Kr 9, s. 66.

³⁷ Od września 1665 roku dominikanin składa podpisy już jako diakon, APPDK, Kr 11, k. 350, 356. W dniu 5 lipca 1666 roku jako diakon Słowikowski był obecny w konwencji krakowskiej podczas składania profesji przez braci konwersów APPDK, Kr 9, s. 68.

³⁸ J. Szczepaniak, *Dominikanie*, op. cit., s. 597, 625.

³⁹ [27 VII 1667 r.] „Convocatis RR.PP. consiliariis A.R.P. Prior exposuit ipisis vacare locum, in Collegio Romano,

Zagraniczna podróż edukacyjna była niezbędnym etapem kształcenia elit dawnej Rzeczypospolitej, a i dla przedstawicieli zakonu kaznodziejskiego miała ona kluczowe znaczenie dla formacji intelektualnej i rozwoju przyszłej kariery zakonnej⁴⁰. Polska prowincja dominikanów szczególnie ceniła pod tym względem rzymskie kolegium św. Tomasza sopra Minerva, gdzie w 1630 roku Bzowski ufundował dwa stypendia dla braci z klasztoru krakowskiego⁴¹. Tam właśnie pobierał swoją zagraniczną edukację młody Just Słowikowski⁴². Wyznaczony w 1667 roku przez radę krakowskiego klasztoru zapewne w pierwszych miesiącach 1668 roku rozpoczął studia w rzymskim klasztorze sopra Minerva, gdzie przebywał do 1670 roku⁴³.

W tym miejscu warto bez wątpienia odnotować interesujące wzmianki odnoszące się do pobytu przyszłego przeora dominikańskiego w Rzymie, nie pochodzące ze źródeł zakonnych. Obecność Justa Słowikowskiego w Wiecznym Mieście została wspomniana na kartach diariusza podróży księdza Kazimierza Jana Woysznarowicza, który w latach 1667–1669 sprawował funkcję guwernera księcia Aleksandra Janusza Zasławskiego-Ostrogskiego (1650–1673), syna Władysława Dominika Zasławskiego-Ostrogskiego i Katarzyny z Sobieskich, siostry Jana III⁴⁴. Spisujący relację z podróży preceptor

super Minervam foundationis Bzovianae, requisivitque, quem ex filiis conventus istius Cracoviensis, aptum ad studia in praefato loco vacante, collocare velint. Et Patres Reverendis, matura deliberatione praehibita, elegerunt V.P. Fr. Justum Słowikowski, in collegialem dictae foundationis”; [3 XII 1667 r.] „Sub hoc actu in consilium Adm RR.PP. electus fuit in collegio Romano foundationis Bzovianae V.P.F. Justus Słowikowski et haec electis toti conventui fratrum placuit”; APPDK, Kr 11, k. 366, 367v.

⁴⁰ Zob. Robert Świętochowski, Adam Chruszczewski, *Polonia Dominicana apud extraneos: 1520–1800*, w: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, t. 2, red. Jerzy Kłoczowski, Warszawa 1975, s. 462–572.

⁴¹ APPDK, Kr 11, k. 95–100; „Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum, t. 2: (a. 1603–1700)” (dalej: ACPP), elaboravit Romanus Fabianus Madura OP (mps w APPDK), s. 55; Maria Dynowska, *Bzowski Stanisław*, w: PSB, t. 3, 1937, s. 186–188; Edward Ozorowski, *Bzowski Abraham Stanisław*, w: SPTK, t. 1, s. 267–271.

⁴² R. Świętochowski, A. Chruszczewski, *Polonia Dominicana*, op. cit., s. 496, 515.

⁴³ APPDK, Pp 126, s. 140, 146.

⁴⁴ Anna Markiewicz, *Podróże edukacyjne w czasach Jana III Sobieskiego. Peregrinationes Jablonovianae*, Warszawa 2011, s. 38–41, 53, 70; Adam Kucharski, *Turystyka i edukacja. Zagraniczna peregrynacja młodego polskiego magnata w relacji księdza Kazimierza Jana*

księcia odnotowywał liczne kontakty z Polakami obecnymi wówczas w Rzymie, a wśród notatek sporządzonych wiosną 1669 roku znajdują się także informacje o spotkaniach z Justem Słowikowskim⁴⁵. Młody magnat i jego guwerner szybko otoczyli opieką dobrze zapowiadającego się dominikanina.

Na kartach diariusza pod datą 7 marca znalazła się niezwykle cenna relacja z opisu oratorskiego młodego zakonnika w rzymskiej bazylice Santa Maria sopra Minerva, na który zostali zaproszeni obecni w Rzymie Polacy. Kazimierz Jan Woysznarowicz zapisał wówczas w swoim dzienniku: „Alla Minerva, tam 29 kardynałów było, J. ks. Słowikowski miał panegyrim, muzyka papieska. Z pocztu nic nie było. J. ks. arcybiskup był, ks. Benvenuti, J. ks. Słowikowski, bernardyni, był J. ks. asistens Germanus”⁴⁶. Jeszcze w marcu wygłoszony w Santa Maria sopra Minerva panegiryk Słowikowskiego ukazał się drukiem w rzymskiej drukarni Angelo Bernabo, a w dniu 30 marca dominikanin osobiście wręczył egzemplarz druku swojemu patronowi. Preceptor księcia Aleksandra Janusza Zasławskiego-Ostrogskiego zapisał wówczas: „J. ks. Słowikowski był, książkę mi przyniósł, którą dedykował księciu Jmci”⁴⁷. Warto dodać, iż wiele tygodni później, w dniu 21 lipca, skrupulatny guwerner odnotował w swoim diariuszu: „Zapłaciłem Jm ks. Słowikowskiemu pro dedicatione libri”⁴⁸. Orację Justa Słowikowskiego poprzedziła interesująca dedykacja księciu Aleksandrowi Zasławskiemu, a w wydawnictwie znalazł się również miedzioryt z herbem możnego i zapewne hojnego protektora⁴⁹.

Między marcem a majem tego roku zakonnik jeszcze kilkakrotnie odwiedzał księcia i jego guwenera w ich rzymskiej gospodzie przy Piazza di Spa-

gna⁵⁰, a w zapiskach pojawiają się również wzmianki o drobnych podarunkach wręczanych przez niego młodemu magnatowi oraz księdzu Woysznarowiczowi⁵¹. Zapiski preceptora księcia przynoszą znakomitości i unikalny przyczynek do badań nad problematyką podróży odbywanych przez dominikanów w dobie baroku. W zestawieniu z dotychczas wykorzystywanymi źródłami proveniencji zakonnej o charakterze urzędowym ta wyjątkowa relacja pozwala na zobaczenie w zupełnie nowym świetle podróży młodego zakonnika i, być może, postawienie dalszych pytań o miejsce podobnych wojażerów w społeczności barokowych podróżnych i znaczenie nawiązywanych wówczas kontaktów dla przyszłej kariery zakonnej.

W drodze powrotnej do Rzeczypospolitej Słowikowski odwiedził Padwę, gdzie w dniu 1 lipca 1670 roku dokonał wpisu do księgi nacji polskiej na tamtejszym uniwersytecie⁵², towarzyszył mu wówczas nowo wybrany przeor krakowskich dominikanów Placyd Komuński, który wracał do swojego klasztoru z kapituły generalnej⁵³. Zagraniczna edukacja Justa Słowikowskiego nie ograniczała się jednak tylko do studiów rzymskich. W czasie kilkuletniego wojażu odwiedził również Hiszpanię⁵⁴, a do egzaminu lektorskiego przystąpił pod sam koniec podróży, wiosną 1671 roku w Bolonii⁵⁵.

Uzyskany podczas studiów zagranicznych tytuł lektora otwierał Słowikowskiemu drogę do dalszej

Woysznarowicza (1667–1669), „Studia Gdańskie”, T. 29: 2011, s. 205–228; Jarosław Pietrzak, *Podróż edukacyjna Aleksandra Janusza księcia Ostrogskiego-Zasławskiego w latach 1667–1669 po krajach Europy Zachodniej jako przykład relacji łączących wychowanka z jego preceptorem w świetle diariusza i korespondencji*, w: *Źródła do dziejów staropolskich podróży edukacyjnych*, red. Dorota Żołądź-Strzelczyk, Małgorzata E. Kowalczyk, Wrocław 2017, s. 269–294.

⁴⁵ Kwestię pobytu J. Słowikowskiego w Rzymie podjęła A. Markiewicz, „*Dei auxilio et munificentia benefactorum*”, op. cit., s. 65–66.

⁴⁶ Biblioteka Narodowa, Biblioteka Ordynacji Zamoy-skich (dalej: BN, BOZ), k. 116, 7 III 1669 r.

⁴⁷ Ibidem, k. 118v, 30 III 1669 r.

⁴⁸ Ibidem, k. 133v, 21 VII 1669 r.

⁴⁹ Justus Słowikowski, *Scholasticae Theologiae Patrens seu Divus Thomas De Aquino Ecclesiae Doctor Angelicus* [...], Roma 1669.

⁵⁰ BN, BOZ, rkps 847, k. 123v, 9 V 1669 r.

⁵¹ BN, BOZ, rkps 847, k. 116, 10 III 1669 r. W dniu 13 marca na kartach diariusza odnotowano: „M[szy] ś[więtej] słuchałem u Chieza Nova, tamże i na kazaniu. Były 40 horae. Na obiedzie P. Woszyński, po obiedzie J. ks. Słowikowski darował mi obraz S. Rosae i księgę pasków misurae S. Dominici, 4 Agnus Dei Pii Quinti”; ibidem, k. 116, 13 marca 1669 r.

⁵² *Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim*, t. 1: *Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592–1745)*, oprac. Henryk Barycz, indeks osób oprac. Karolina Targosz, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971, s. 145, nr 1823.

⁵³ Ibidem, s. 145, nr 1821.

⁵⁴ Adam Kucharski, *Hiszpania i Hiszpanie w relacjach Polaków. Wrażenia z podróży i pobytu od XVI do początków XIX w.*, Warszawa 2007, s. 485, nr 218.

⁵⁵ W dniu 14 lutego 1671 roku ówczesny generał zakonu dominikanów, Juan Tomás de Rocaberti, na wniosek Justa Słowikowskiego zgodził się na wliczenie czasu poświęconego na studia w Hiszpanii do okresu 3-letnich formalnych studiów w Bolonii, zakonnik uzyskał wówczas zgodę na przystąpienie do egzaminu lektorskiego w Bolonii i zwolnienie z obowiązku przedstawienia drukowanych konkluzji. W regescie nastąpiła omyłka co do imienia Słowikowskiego („Fratrī Francisco Słowikowski Polono”), bezspornie chodzi jednak o jego osobę. „Die

kariery w zakonie⁵⁶. Za przeoratu Placyda Komuńskiego w katalogu zakonników krakowskiego konwentu został odnotowany już jako lektor pod datą 10 sierpnia 1670 roku, choć wciąż przebywał poza zgromadzeniem⁵⁷. Po powrocie do kraju zakonnik przebywał jakiś czas w klasztorze krakowskim, gdzie m.in. sprawował okresowo pieczę nad skarbem⁵⁸. W okresie od października 1673 do początku 1674 roku niezmiennie odnotowywany jest w konwencie krakowskim i tamtejszym studium jako „lector et m[a]g[iste]r stud[entium]”⁵⁹.

Połowa lat siedemdziesiątych XVII wieku to ważny okres dla rozwoju zakonnej kariery Justa Słowikowskiego. Przebywający po powrocie z Włoch w klasztorze krakowskim zakonnik rozpoczął wówczas niezwykle aktywną działalność na forum prowincji polskiej, pełniąc przez kilka lat funkcję socjusza kolejnych prowincjałów. Jeszcze pod datą 10 czerwca 1674 roku dominikanin został odnotowany jako „lector et magister stud[entium]” konwentu krakowskiego⁶⁰, w dniu 19 czerwca złożył już jednak swój podpis jako „lector magister stud[entium] loco socii”⁶¹ przebywającego właśnie w konwencie Świętej Trójcy nowego prowincjała Jana Waxmana, pełniącego do tej pory funkcję przeora krakowskiego. Od 27 czerwca 1674 roku Słowikowski przez kolejne miesiące kontynuował pracę u boku ówczesnego prowincjała już jako jego socjusz i tytułarny przeor elbląski („lector prior Elbingensis et socius”⁶²), a po śmierci Waxmana latem 1674 roku do początku

maja 1675 roku jako sekretarz prowincji i kolejnych wikariuszy generalnych, Marcina Zarzeckiego oraz Placyda Komuńskiego⁶³.

W dniu 4 maja 1675 roku prowincjałem polskiej prowincji dominikanów został wybrany ówczesny przeor toruński Marcin Borowski⁶⁴. Przez kolejne miesiące lektor Just Słowikowski jako przeor elbląski i socjusz wspierał niestrudzenie jego działalność, przemierzając ziemie Rzeczypospolitej i odwiedzając wraz ze swym zwierzchnikiem liczne odległe klasztory całej prowincji polskiej. I tak na początku lipca tego roku Słowikowski dotarł z nowym prowincjałem do Gdańska⁶⁵ i Torunia⁶⁶, by jesienią odwiedzić Sochaczew⁶⁷, Warkę⁶⁸, Gidle⁶⁹, Toruń⁷⁰, Poznań⁷¹ i Kościan⁷², docierając w grudniu do Wrocławia⁷³ i Raciborza⁷⁴. Wiosną 1676 roku zakonnik odwiedził rodzinny Kraków⁷⁵, by później udać się do Brześcia⁷⁶ i w czerwcu dotrzeć do Warszawy⁷⁷. W kolejnych miesiącach socjusz towarzyszył prowincjałowi podczas odwiedzin w klasztorach w Toruniu⁷⁸, Poznaniu⁷⁹, Świdnicy⁸⁰, Wrocławiu⁸¹, Opawie⁸², by pod koniec roku ponownie wrócić do

14 ad suam instantiam tempus quo constiterit eum studuisse in Hispania computetur in complennum trienni sui studentatus formalis Bononiae et simul quod conclusiones in typis de more sustinendis dispensatur, ut sufficiat manu scriptas, et ita admittatur ad examen pro lectoratu”; Archivum Generale Ordinis Praedicatorum, rkps IV, 140B, Registrum litterarum et actoru R.P. J.T. Rocaberti, 1670–1677, k. 19, 14 II 1671 r.

⁵⁶ Zob. Robert Świętochowski, *Szkolnictwo teologiczne dominikanów*, w: *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, red. Marian Rechowicz, t. 2: *Od Odrodzenia do Oświecenia*, cz. 2: *Teologia neoscholastyczna i jej rozwój w akademiach i szkołach zakonnych*, Lublin 1975, s. 211–285.

⁵⁷ APPDK, Kr 11, k. 375.

⁵⁸ 1 września 1672 roku; APPDK, Kr 11, k. 388v.

⁵⁹ APPDK, Kr 20, s. 181; Kr 11, k. 394v–396v, 397v, 399v.

⁶⁰ APPDK, Pp 38, s. 3.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Ibidem, s. 4. Jako „lector prior Elbingen[is] et socius” J. Waxmana Słowikowski złożył podpisy podczas rad prowincji polskiej dominikanów w Krakowie w dniach 2, 16, 23, 30 lipca, 28 sierpnia 1674 roku; APPDK, Pp 38, s. 4–6.

⁶³ Słowikowski występuje od końca sierpnia 1674 roku jako „lector prior Elbingen[is] et secretarius Provin[ciae]”, złożył także podobne podpisy podczas objazdów kolejnych klasztorów prowincji polskiej: 3 września 1674 roku we Wrocławiu; 1, 21 października 1674 roku w Łęczycy; w październiku 1674 roku Toruniu; 23 grudnia 1674 roku w Sieradzu; 2, 22 marca 1675 roku w Krakowie; 29 marca 1675 roku w Hrubieszowie; 31 marca 1675 roku w Horodle; 1 kwietnia 1675 roku we Włodzimierzu; 7 kwietnia 1675 roku w Lucku; 19, 27 kwietnia, 2 maja 1675 roku w Łańcucie, APPDK, Pp 38, s. 6–8, 10–14, 17–20.

⁶⁴ Ibidem, s. 20.

⁶⁵ Ibidem, s. 23. Pod datą 2 lipca 1675 roku Just Słowikowski występuje po raz pierwszy jako przeor elbląski i socjusz nowego prowincjała Marcina Borowskiego,

⁶⁶ Ibidem, 13, 15 lipca, 9, 11 sierpnia 1675 roku, s. 24–26.

⁶⁷ Ibidem, 8 września 1675 roku, s. 26.

⁶⁸ Ibidem, 19 września 1675 roku, s. 27.

⁶⁹ Ibidem, 26 września 1675 roku, s. 27.

⁷⁰ Ibidem, 9 października 1675 roku, s. 28.

⁷¹ Ibidem, 18 października, 1 listopada 1675 roku, s. 29, 30.

⁷² Ibidem, 13, 14 listopada 1675 roku, s. 31.

⁷³ Ibidem, 5–8 grudnia 1675 roku, s. 31, 32.

⁷⁴ Ibidem, 27 grudnia 1675 roku, s. 33.

⁷⁵ Ibidem, 6 marca 1676 roku, s. 36.

⁷⁶ Ibidem, 30 maja 1676 roku, s. 35, 36.

⁷⁷ Ibidem, 12 czerwca 1676 roku, s. 38.

⁷⁸ Ibidem, 7, 17 lipca, 21, 28 sierpnia, 24 grudnia 1676 roku, s. 38–40.

⁷⁹ Ibidem, 18, 25 września 1676 roku, s. 43.

⁸⁰ Ibidem, 9 października 1676 roku, s. 44.

⁸¹ Ibidem, 22 października 1676 roku, s. 44.

⁸² Ibidem, 2 listopada 1676 roku, s. 45.

Krakowa⁸³ i Bochni⁸⁴. Sam początek stycznia 1677 roku zakonnik spędził w Lublinie, gdzie podczas obrad rady prowincji debatowano na temat planowanej na maj tego roku w Rzymie kapituły generalnej zakonu⁸⁵. Stamtąd wraz z prowincjałem udał się do Warszawy⁸⁶, a następnie do Torunia⁸⁷. W tym roku zakonnik uzyskał również stopień naukowy bakałarza (prezentata) teologii⁸⁸.

W kwietniu 1677 roku obowiązki nieobecnego w Rzeczypospolitej prowincjała przejął wikariusz prowincji Jan Damascen Jankuliński⁸⁹, a podróż do Rzymu związana z kapitułą generalną zakonu trwała kilka miesięcy. Prowincjał wraz z socjuszem „post felicem reditum”⁹⁰ z kapituły rzymskiej pojawili się w Krakowie 15 sierpnia 1677 roku, a pod tą właśnie datą Just Słowikowski złożył ostatni podpis jako socjusz prowincjała polskiej prowincji dominikanów⁹¹.

Po kilku latach intensywnej działalności i licznych podróżach zakonnik spędził kolejne miesiące w rodzimym klasztorze Świętej Trójcy, pełniąc w 1678 i na początku 1679 roku obowiązki bakałarza krakowskiego studium⁹². Bakałarz taki pełnił funkcję zastępcy regensa krakowskiego studium przy klasztorze, a do jego obowiązków jako profesora należało prowadzenie wykładów z teologii moralnej⁹³. Wio-

sną 1679 roku w prowincji polskiej nastąpiła reelekcja prowincjała Marcina Borowskiego⁹⁴, a wkrótce Słowikowski jako wykładowca krakowskiego studium odbył dysputę teologiczną. Tezy te ukazały się drukiem, a pracę dominikanin dedykował prowincjałowi Marcinowi Borowskiemu⁹⁵.

Niewątpliwym przełomem w zakonnej karierze Justa Słowikowskiego był pierwszy wybór na urząd przeora jednego z konwentów prowincji polskiej. W sierpniu 1679 roku został przeorem klasztoru Dominikanów w Gdańsku⁹⁶, gdzie przebywał w 1680 roku⁹⁷. Zakonnik musiał tam bez wątpienia zmierzyć się z wieloma wyzwaniami związanymi z zarządzaniem katolickim konwentem w protestanckim, obcym mu mieście⁹⁸.

Ta kilkuletnia, niezwykle aktywna działalność – najpierw na forum prowincji, następnie jako przeor konwentu gdańskiego – z pewnością pozwoliła na poznanie potrzeb, problemów i wyzwań stojących przed poszczególnymi klasztorami i całą prowincją zakonu. Bez wątpienia oznaczała także nawiązanie licznych przydatnych kontaktów nie tylko w obrębie zakonu, ale i poza jego kręgiem – z potencjalnymi przyszłymi benefaktorami konwentu krakowskiego.

⁸³ Ibidem, 2 grudnia 1676 roku, s. 45.

⁸⁴ Ibidem, 7 grudnia 1676 roku, s. 46.

⁸⁵ Ibidem, 4 stycznia 1677 roku, s. 46–49.

⁸⁶ Ibidem, 10 stycznia 1677 roku, s. 49.

⁸⁷ Ibidem, 16 stycznia, 1 lutego 1677 roku, s. 50.

⁸⁸ APPDK, Kr 20, s. 338. O bakałareat teologii mogli się ubiegać lektorzy, którzy po wyłożeniu kursu filozofii odbyli urząd magistra studentium w studium generalnym, zob. R. Świętochowski, *Szkolnictwo teologiczne*, op. cit., s. 217.

⁸⁹ 7 kwietnia 1677 roku, APPDK, Pp 38, s. 51.

⁹⁰ Ibidem, 15 sierpnia 1677 roku, s. 54, 55.

⁹¹ Jeszcze w 1677 roku Just Słowikowski jako socjusz prowincjała Marcina Borowskiego wzmiankowany jest w reimprimatur krakowskiego druku: *Róża Indyjska, to iest przedziwny żywot, y cuda Świętej Róży Indyankiej, trzeciego habitu S. Dominika* [...], Kraków 1677. Od września 1677 roku jako kolejny socjusz prowincjała odnotowany jest Wincenty Dzierzanowski, APPDK, Pp 38, s. 55.

⁹² APPDK, Kr 20, s. 132. Jako „Bacc[alau]reus] ord[inar]ius] studii” Słowikowski złożył podpis podczas obrad w podkrakowskim Jodłowniku 19 stycznia 1678 roku oraz 29 kwietnia i 13 maja tegoż roku w Krakowie, s. 58, 61, 63. W 1679 jako bakałarz studium odnotowany jest między lutym a majem, s. 74, 80, 81. W księdze obrad klasztoru krakowskiego wzmiankowany jest jako „bac[calau]reus] studii” między 7 kwietnia 1678 a 8 marca 1679 roku, APPDK, Kr 11, k. 414, 414v, 416, 417v.

⁹³ R. Świętochowski, *Szkolnictwo teologiczne*, op. cit., s. 215.

⁹⁴ APPDK, Pp 38, s. 64.

⁹⁵ Justus Słowikowski, *Fax ignea, in divinissimo Sacrosanctae Eucharistiae Sacramento* [...], Cracoviae [1679].

⁹⁶ APPDK, Pp 38, s. 85.

⁹⁷ Ibidem, s. 96. Jako bakałarz i przeor gdański Słowikowski złożył podpis w Gdańsku w dniu 22 marca 1680 roku.

⁹⁸ Archiwalia związane z funkcjonowaniem tego klasztoru w XVII wieku zachowały się jedynie szczątkowo: APPDK, Gd 1. Z opracowań dotyczących gdańskiego klasztoru w epoce nowożytnej można wspomnieć m.in.: Dariusz Kaczor, *Konwent dominikanów w Gdańsku w XVI–XVIII wieku*, w: *Nowożytnie ossuaria z klasztoru dominikańskiego w Gdańsku. Wyniki badań interdyscyplinarnych / Early Modern Ossuaries from the Dominican Monastery in Gdańsk: Interdisciplinary Research Results*, red. Aleksandra Pudło, Maciej Hennenberg, Gdańsk 2017, s. 33–46; Jan Andrzej Spież, *Początki klasztoru w Gdańsku na tle najstarszych fundacji dominikańskich*, w: *Dominikanie: Gdańsk – Polska – Europa: materiały z konferencji międzynarodowej pt.: Gdańskie i europejskie dziedzictwo zorganizowanej przez zakon Dominikanów w Gdańsku, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, z okazji 775-lecia powstania klasztoru św. Mikołaja w Gdańsku (9–10 maja 2002)*, red. Dariusz A. Dekanski, Andrzej Gołębniak, Marek Grubka, Gdańsk–Pelplin 2003, s. 167–184; Edmund Kizik, *Z dziejów dominikanów gdańskich w II poł. XVI–XVIII w.*, w: *Dominikanie: Gdańsk – Polska – Europa*, op. cit., s. 243–253;

Wczesnym latem 1681 roku zmieniła się nagle sytuacja w Krakowie: 26 czerwca tamtejszy przeor Tomasz Szmidt (Schmith) (ok. 1638–1684)⁹⁹ został wybrany na urząd prowincjała polskiej prowincji dominikanów. Dzień później¹⁰⁰ na wakujący urząd przeora krakowskiego został jednomyślnie wybrany „ex prioratu Gedenen[si]” Just Słowikowski, a 28 czerwca wybór zatwierdziła rada prowincji¹⁰¹. Jak pisał kilkadziesiąt lat później zakonny historyk M. Siejkowski: „Ten Ociec Schmyth obrany został prowincjałem, na jego miejsce nastąpił na przeorostwo osobliwsza ozdoba konwentu, utalentowana chwałebnemi rozmaitych cnót przymiotami, P.W.X. Just Słowikowski, S.T.D. per favorebilem electionem zakonników, R. 1681. D. 27. Czerwca, na tym urzędzie iaśniał przykładnym życiem, miłością bliźniego, y dobra pospolitego konwenckiego, akkomodował się Prałatom i Panom, dla większego rozmnożenia chwały Boskiej”¹⁰². W dniu 13 sierpnia Słowikowski objął urząd przeora krakowskiego, a od połowy miesiąca, po powrocie do Krakowa z Gdańska, jego nazwisko jako urzędującego tam przeora systematycznie pojawia się w dokumentach klasztornych¹⁰³.

Już jako przeor krakowski w 1683 roku Just Słowikowski uzyskał najwyższy w zakonie stopień naukowy magistra teologii¹⁰⁴, a otrzymany z rąk prowincjała Tomasza Szmidta laur uświetnił druk opublikowany specjalnie z tej okazji¹⁰⁵. Z tym właśnie okresem należy również wiązać wzmian-

kowane kontakty Słowikowskiego z wizytującym Kraków Janem III Sobieskim. Już w młodych latach studiujący w Krakowie Jan Sobieski darzył czcią grób św. Jacka, a wyruszając w sierpniu 1683 roku pod Wiedeń, podczas pobytu w Krakowie odwiedził w dniu 13 sierpnia również kościół Dominikanów¹⁰⁶. Triumfalny wjazd do miasta zwycięzcy spod Wiednia odbył się 23 grudnia 1683 roku, a król z Marią Kazimierą przebywali w Krakowie kilka tygodni, odwiedzając krakowską katedrę i liczne świątynie¹⁰⁷. Jak pisał zakonny historyk W. Teleżyński o Słowikowskim: „[...] Joannis III Regis Poloniae, quem post victoriam Viennensem de Turcis reportatam, et cum voto de spoliis hostium ad S. Hyacinthum Cracoviam venientem oratoria facundia in templo S. Trinitatis suscepit”¹⁰⁸. Wystąpienia Słowikowskiego przed królem zgodnie akcentowali również inni zakonni historycy, wskazując nie tylko na talent oratorski dominikanina, ale i na dary uzyskane w efekcie tych kontaktów przez konwent krakowski, które spływały dzięki szczodrości możliwych dobrodziejów oraz łasce samego zwycięzcy spod Wiednia: „Multa bona conventui ex vi gratiae magnatum et precipue Joannis Sobieski, cui erat acceptissimus in suppellectili ecclesiasticae et decore ecclesiae procuravit”¹⁰⁹.

Za przeoratu Słowikowskiego odbywały się też starania o ogłoszenie św. Jacka głównym patronem Rzeczypospolitej. Stało się to właśnie dzięki królewskiemu wsparciu Jana III Sobieskiego w 1686 roku¹¹⁰, a jeszcze latem następnego roku przeor prowadził korespondencję związaną z tą sprawą z ka-

Fabian Madura, *Wystrój bazyliki św. Mikołaja*, w: *W cieniu klasztoru dominikanów*, red. Andrzej Gołębniak, Gdańsk 2002, s. 72–99; Aleksandra Trzeciecka, *W cieniu klasztoru dominikanów*, w: *W cieniu klasztoru*, op. cit., s. 102–142; Sławomir Kościelak, *Dominikanie w Gdańsku w dobie reformacji, kontrreformacji oraz oświecenia*, w: *Dominikanie w Gdańsku: 800 lat zakonu dominikanów w Polsce: katalog wystawy Muzeum Gdańska*, red. Katarzyna Darecka, Anna Frąckowska, Gdańsk 2021, s. 23–41.

⁹⁹ Anna Markiewicz, *Szmidt Tomasz*, w: PSB, t. 48, Warszawa–Kraków 2012–2013, s. 422–423.

¹⁰⁰ APPDK, Kr 11, k. 428.

¹⁰¹ APPDK, Pp 38, s. 110.

¹⁰² M. Siejkowski, *Świątynia Pańska*, op. cit., s. 354.

¹⁰³ 14 sierpnia 1681 roku Słowikowski jako „Bacc[alaurus] Prior Cracovien[sis]” uczestniczył już w obradach rady prowincji w Krakowie, APPDK, Pp 38, s. 111.

¹⁰⁴ APPDK, Kr 20, s. 229. Kwestię tę podjęto w czasie obrad kapituły prowincji w Krakowie 5 października 1682 roku, ACPP, vol. 2, s. 884. W lutym 1683 roku Słowikowski składał już podpis jako magister, s. 131.

¹⁰⁵ *Aureum iunctae virtuti sapientiae tributum dum Admodum Reverendus Pater P. Iustus Słowikowski [...], Cracoviae [1683]*.

¹⁰⁶ Michał Rożek, *Peregrinatio religiosa*, „Folia Historica Cracoviensia”, T. 4–5: 1997–1998, s. 217.

¹⁰⁷ Idem, *Uroczystości w barokowym Krakowie*, Kraków 1976, s. 205–223; Jerzy Żmudziński, *Wota i pamiątki po Janie III Sobieskim oraz jego rodzinie w kościołach polskich – problem badawczy*, w: *Primus Inter Pares. Pierwszy wśród równych, czyli opowieść o królu Janie* [katalog wystawy], Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Warszawa 2013, s. 178–182.

¹⁰⁸ BKPAN, rkps 93, k. 254v, par. 902. Również Michał Siejkowski pisał: „Nayiaśniejszego Monarchę Króla Jana, witał *diserto ore*, przychodzącego do kościoła Trójcy Przenayśw. u którego miał swoje respekta i pochwały. Nie raz przed tym Nayiaśn. Monarchą miewał kazania, na funkcyi kaznodzieieyskiej zostaiąc u P. Maryi, y na przeorostwie”; M. Siejkowski, *Świątynia Pańska*, op. cit., s. 355.

¹⁰⁹ APPDK, Pr 35, s. 637.

¹¹⁰ APPDK, Dokumenty pergaminowe, nr 488, 24 września 1686 roku. Zob. również Arkadiusz Nocoń, *Dzieje ustanowienia św. Jacka głównym patronem Polski*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, 2007, t. 40, nr 1, s. 97–113.

nonikiem krakowskim Piotrem Stanisławem Orłowskim¹¹¹.

Niewątpliwie najważniejszym wyzwaniem, z jakim musiał się zmierzyć nowy przeor krakowskich dominikanów, była kwestia zakończenia budowy nowego ołtarza głównego kościoła Świętej Trójcy. W dniu 16 sierpnia 1668 roku spłonął ołtarz główny świątyni wzniesiony w 1615 roku staraniem przeora Erazma Koniuszowskiego¹¹². Od tamtego czasu kościół pozostawał bez wielkiego ołtarza, a jego budowę dopiero w 1680 roku zainicjował ówczesny przeor, a późniejszy prowincjał polski, Tomasz Szmidt, zawierając kontrakt na jego budowę z wykonawcami: krakowskim stolarzem Jerzym Hankisem¹¹³ i ołomuńskim rzeźbiarzem Franciszkiem Zürnem¹¹⁴. Dątwany na 1680 rok ołtarz główny kościoła Dominikanów był dotychczas wiązany wyłącznie z Tomaszem Szmidtem. Jak jednak udało się ustalić w trakcie badań, za jego urzędowania została przygotowana struktura ołtarzowa, ale intensywne prace budowlane i pozłotnicze wielkiego ołtarza toczyły się już za przeoratu Justa Słowikowskiego. Na rekonstrukcję kolejnych etapów prac związanych z budową wielkiego ołtarza krakowskich dominikanów pozwalają rachunki wydatków na nową strukturę ołtarzową prowadzone w okresie między 5 kwietnia 1684 a 12 lutego 1685 roku¹¹⁵. Dzięki nowym ustaleniom wiadomo, iż opuszczający Kraków wiosną 1681 roku Szmidt pozostawił w kościele Świętej Trójcy surową, niewykończoną strukturę ołtarzową, a zadania jej ukończenia podjął się jego następca Just Słowikowski. Prace zainicjowano dopiero wiosną 1684 roku, a podczas obrad rady konwentu krakowskiego 3 marca zdecydowano o rozpoczęciu prac pozłotniczych nowego retabulum¹¹⁶. Prowadzący rachunki prac wykończeniowych i pozłotniczych wielkiego ołtarza dominikanin zapisał na początku kwietnia tego roku: „Item 8 April[is] [1684] po odjeździe ojca prowincja-

ła na kapitułę do Sieradza wziąłem od ojca przeora ab A.R.P.F. Justo Słowikowski S.T.M. P[riore] conventus Crac[oviensis] czerwonych złotych po półtrzyznasta, każdy dwadzieścia, czynią zł 250”¹¹⁷. Prowincjał Tomasz Schmidt nie doczekał niestety zakończenia prac, zmarł nagle 25 kwietnia 1684 roku w Sieradzu podczas obrad kapituły prowincji¹¹⁸, w których jako defensor uczestniczył również Słowikowski¹¹⁹.

Wiosną i latem 1684 roku pod patronatem Justa Słowikowskiego toczyły się w konwencie niezwykle intensywne prace budowlane i pozłotnicze, a poza Jerzym Hankisem i Franciszkiem Zürnem uczestniczyli w nich liczni rzemieślnicy z dalszych ziem Rzeczypospolitej, m.in. malarz Wojciech Głowacki z Torunia¹²⁰. Właśnie Słowikowski zlecił również wykonanie płócien do nowej struktury ołtarzowej¹²¹, które wykonywali zarówno malarz zakonny, brat konwers Kazimierz Cisowski (ok. 1661–1726)¹²², jak i świecki malarz Rossi¹²³, Włoch¹²⁴. Można jedynie przypuszczać, iż wcześniejsze podróże przeora Słowikowskiego do Rzymu, długi pobyt nad Tybrem i znajomość sztuki włoskiej znacznie ułatwiały kontakt z tym właśnie wykonawcą jednego z kontraktów na rzecz konwentu Świętej Trójcy. Ukończona w połowie lat osiemdziesiątych XVII wieku, dzięki staraniom Słowikowskiego, monumentalna struktura ołtarzowa dotrwała do połowy XIX wieku; podobnie jak reszta wyposażenia świątyni spłonął on w wielkim pożarze Krakowa z 1850 roku.

W sierpniu 1684 roku zakończyła się pierwsza kadencja Słowikowskiego jako przeora w Krako-

¹¹¹ APPDK, Kr 491, k. nlb, P.S. Orłowski do J. Słowikowskiego, Małogoszcz 12 sierpnia 1687.

¹¹² APPDK, Kr 11, k. 372v; Sadok Barącz, *Klasztor i kościół Dominikanów w Krakowie*, Poznań 1888, s. 41.

¹¹³ Jerzy Samek, *Hankis Jerzy*, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających*, t. 3, Wrocław 1979, s. 23–24.

¹¹⁴ Anna Dettloff, *Nieistniejący XVII-wieczny ołtarz główny w kościele Dominikanów w Krakowie w świetle źródeł archiwalnych i przekazów ikonograficznych*, „Rocznik Krakowski”, T. 72: 2006, s. 133–140.

¹¹⁵ Zob. A. Markiewicz, „*Dei auxilio et munificentia benefactorum*”, op. cit., s. 57–58; APPDK, Kr 21, s. 87–119.

¹¹⁶ APPDK, Kr 11, k. 437v–438v.

¹¹⁷ APPDK, Kr 21, s. 87.

¹¹⁸ APPDK, Pp 78, Walerian Litwanides, „Nekrografia seu obitus fratrum [...]”, k. 29v.

¹¹⁹ APPDK, Pp 38, s. 146.

¹²⁰ „Wojciechowi malarczykowi z Torunia ratione, iż tak z daleka przyszedł zaciągnięty od b[rata] Jacka na drogę”, APPDK, Kr 21, s. 89; „Wojciech Głowacki z Torunia począł robić a die 26 Maii 1684”, ibidem, s. 103.

¹²¹ Sporządzony jeszcze w XVII wieku inwentarz klasztornych obrazów przynosi zapis: „Recentioribus temporibus, accesserunt ad maius altare nobilissimae imagines, quas A.R.P. mgr Justus Słowikowski Prior Cracoviensis, procuravit depingi”, APPDK, Kr 2, k. 72.

¹²² APPDK, Kr 21, s. 91, 92; zob. również: APPDK, Pr 35, s. 152; M. Siejkowski, *Świątynia Pańska*, op. cit., s. 11, 12; Kinga Blaschke, Michał Kurzej, *Obrazy w krużganku klasztoru Dominikanów w Krakowie*, „Modus. Prace z Historii Sztuki”, T. 15: 2015, s. 89–108.

¹²³ Zakonny historyk Wawrzyniec Teleżyński zapisał o Juście Słowikowskim: „Majus altare, quod post conflagrationem F. Thomas Schmith [...] provincialis erexerat, totum inaurari, imaginibus affabre a Rossio Italo, factis decorari curavit [...]”, BKPAN, rkps 93, k. 254v, par. 902.

¹²⁴ APPDK, Kr 21, s. 92.

wie. Jako jego następcę wybrano wkrótce Kandyda Zagórowskiego¹²⁵. Just Słowikowski przebywał w kolejnych miesiącach w klasztorze¹²⁶, a w dniu 17 sierpnia 1687 roku został po raz drugi wybrany i zatwierdzony na przeora krakowskiego¹²⁷.

W kontekście urzędowania Słowikowskiego na stanowisku przeora warto bez wątpienia szerzej odnieść się do zagadnienia jego działalności fundacyjnej, a także podjąć kwestię współpracy z dobrodziejami konwentu. Wiadomo, że zakonnik wzbogacił kościelną zakrystię „plurimis apparamentis”¹²⁸. Za jego urzędowania prowadzono prace w kaplicy św. Jacka, między innymi wprawiono okna w kopule¹²⁹. Przeprowadzono też renowację najcenniejszego relikwiarza przechowywanego w konwencie dominikanów – teki na głowę św. Jacka¹³⁰. Już spisany kilkadziesiąt lat wcześniej, w 1653 roku, inwentarz przynosi obraz postępującego stopniowo zniszczenia cennego argenterium, w którym „Przy której głowie ośm aniołków w spodku z herbami na tabliczkach rysowanymi. Ale u dwóch aniołków ułamane skrzydełka, które się chowają w pudełku, to jest jedno, a drugie zginęło. «Sprawił król Zygmunt Trzeci ex voto po zwycięstwie Moskwy i wziętym Smoleńsku»”¹³¹.

Wspomnieć należy, iż w latach 1685–1688 przy klasztorze powstawała nowa kaplica Różańcowa, ukończona już za drugiego przeoratu Justa Słowikowskiego. W sierpniu 1688 roku uroczyste wprowadzono obraz Matki Boskiej Różańcowej do nowej – ufundowanej ze składek konfratrów – kaplicy z użytkowanej dotychczas przez bractwo różańcowe poprzedniej kaplicy (zwanej dziś Małą Zakrystią, a wcześniej funkcjonującej pod wezwaniem NMP

i Trzech Króli, na początku XVIII wieku noszącej zaś wezwanie Piusa V)¹³².

Właśnie w tym okresie niezwykle aktywnie rozwijało się Bractwo Różańcowe przy świątyni Świętej Trójcy¹³³. Sam Just Słowikowski przystąpił do niego jeszcze jako młody zakonnik dominikański w 1663 roku¹³⁴, a na kartach księgi brackiej pojawiają się również imiona i nazwiska przedstawicieli jego najbliższej rodziny. Już w 1660 roku akces do Bractwa zgłosiły matka i siostra, Barbara i Zofia Słowikowskie¹³⁵, oraz ciotka, Katarzyna z Konradtów Segnitzowa z córkami Elżbietą i Teresą¹³⁶. Na kartach księgi wspomniano także kanonika krakowskiego Justa Słowikowskiego¹³⁷. W okresie sprawowania przez Słowikowskiego urzędu przeora w latach osiemdziesiątych XVII wieku do Bractwa przystępowały rzesze krakowskiego mieszczaństwa¹³⁸, a wśród

¹²⁵ APPDK, Pp 38, s. 150. Rada prowincji zatwierdziła jego wybór w dniu 8 sierpnia 1684 roku.

¹²⁶ Ibidem, s. 167.

¹²⁷ Ibidem, s. 182.

¹²⁸ APPDK, Kr 2, k. 60.

¹²⁹ M. Siejkowski, *Świątynia Pańska*, op. cit., s. 355.

¹³⁰ Jak pisał Wawrzyniec Teleżyński: „Thecam capitibus S. Hyacinthi, quae nunc est ipse confici fecit, ubi de candelabris, et aliis ejusmodi providit”, BKPAN, rkps 93, k. 254v, par. 902. Podobnie Michał Siejkowski wspominał o restauracji tego obiektu, dodając to przedsięwzięcie do listy dokonań Słowikowskiego: „Za jego urzędu wiele przybyło Kościołowi Trójcy Przen. apparamentów, iako to ołtarz wielki który był poczęty od X. Schmytha, w pozłocie dokończony, także dostatnia teka w której głowa Jacka Św. zostaje iest odnowiona, y w kaplicy Jacka Św. okna dane w kopule”; M. Siejkowski, *Świątynia Pańska*, op. cit., s. 355.

¹³¹ APPDK, Kr 5, k. 210; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych i ornat ze złota szyty. Inwentarz zakrystii kościoła dominikanów w Krakowie z 1653 r.*, w: *Sztuka w kręgu*, op. cit., s. 740–741.

¹³² KZSP, t. 4: *Miasto Kraków*, część 3: *Kościoły i klasztory Śródmieścia*, 2, s. 128–131; M. Siejkowski, *Świątynia Pańska*, op. cit., s. 15–17; o kaplicy Matki Boskiej Różańcowej zob. również Stanisław Tomkowicz, *Kaplice kościoła oo. Dominikanów*, „Rocznik Krakowski”, T. 20: 1926, s. 94–95; Maciej Zdanek, *Kaplice i ołtarze dominikańskiego kościoła Świętej Trójcy w Krakowie do początku XVII wieku*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, op. cit., s. 116–121; Krzysztof J. Czyżewski, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Od króla do szewców. Kaplice kościoła Dominikanów w Krakowie, ich fundatorzy i użytkownicy*, „Rocznik Krakowski”, T. 87: 2021, s. 79.

¹³³ Krzysztof J. Czyżewski, Marek Walczak, *The Archconfraternity of the Rosary in the Dominican Churches of Kraków. Piety and Patronage of the Arts*, „Acta Historiae Artis Slovenica”, 2018, t. 23, nr 2, s. 139–162; eidem, *Oprawa artystyczna świąt i uroczystości arcybractwa różańcowego w kościele Dominikanów w Krakowie*, „Rocznik Historii Sztuki”, T. 45: 2020, s. 59–84; zob. również Andrzej Bruzdziński, *Bractwa religijne w siedemnastowiecznym Krakowie. Zarys problematyki*, w: *Historia świadectwem czasów. Księdzu Profesorowi Markowi Tomaszowi Zahajkiewiczowi*, red. Włodzimierz Bielak, Stanisław Tylus, Lublin 2006, s. 103–147.

¹³⁴ APPDK, Kr.B 1, Spis osób przyjętych do Bractwa Różańcowego, 1585–1716, k. 139, 31 XII 1663.

¹³⁵ Ibidem, k. 131.

¹³⁶ Ibidem. Siostra Barbary Słowikowskiej, Katarzyna Konradtowa (zm. 1665), poślubiła pochodzącego z Norymbergi kupca korzennego Kaspra Segnitz, ich synem był późniejszy rajca krakowski i sekretarz królewski Stanisław Michał Segnitz (1641–1708), zob. Janina Bieniarzówna, *Segnitz (Segnic) Stanisław Michał*, w: PSB, t. 36, Warszawa–Kraków 1995–1996, s. 156. Stanisław Michał Segnitz również przystąpił do krakowskiego bractwa w 1685 roku, APPDK, Kr.B 1, k. 205.

¹³⁷ APPDK, Kr.B 1, k. 197v.

¹³⁸ Funkcję promotora różańca w konwencie krakowskim w latach 1680–1681, 1682–1686 i 1687–1689 pełnił

tysięcy wpisów z tego czasu pojawiają się również nazwiska szlachty zarówno z ziemi krakowskiej, jak i z odległych terenów Rzeczypospolitej. Do Bractwa Różańcowego przy krakowskim kościele Dominikanów należeli wówczas choćby kasztelan sandomierski Jan Tarnowski¹³⁹, cześnikówny warszawskie Barbara, Marianna i Teresa Opackie¹⁴⁰, łowczyna sandomierska Teresa Gniewoszowa¹⁴¹, stolnikowa krakowska Elżbieta z Koniecpolskich Korycińska z dziećmi¹⁴², chorąży krakowski Rafał Brzechwa¹⁴³, podkomorzycowa krakowska Katarzyna Jordanova¹⁴⁴, chorążanka sieradzka Helena Łubińska¹⁴⁵, podstolic krakowski Stanisław Morsztyn¹⁴⁶, kasztelanice sanoccy Ludwik i Franciszek Szembekowie¹⁴⁷ oraz podkomorzyc pomorski Stanisław Konarski¹⁴⁸. Można przypuszczać, że część tego środowiska podtrzymywała i zacieśniała w późniejszym okresie kontakty z konwentem dominikanów, tworząc tym samym krąg potencjalnych przyszłych benefaktorów kościoła Świętej Trójcy.

W kontekście działalności owej konfraterni warto dodać, iż liczne przedsięwzięcia Bractwa Różańcowego z lat osiemdziesiątych XVII wieku wymagały aprobaty przeora dominikanów. Pod jego patronatem trwała wówczas budowa nowego ołtarza głównego oraz prace nad kaplicą Różańcową, ale podejmowano w tym czasie również inne działania fundacyjne związane z pobożnością różańcową. Do powstającej właśnie nowej kaplicy miała zostać wkrótce przeniesiona krakowska Matka Boska Różańcowa, kopia cudownego wizerunku z rzymskiej Santa Maria Maggiore, która zgodnie z tradycją została ofiarowana konfraterni różańcowej przez ówczesnego biskupa łuckiego, późniejszego prymasa, Bernarda Maciejowskiego. W kościele Dominikanów znajdował się jednak ponadto po lewej stronie wejścia na

chór ołtarz Różańca Świętego, któremu po drugiej stronie arkady tęczowej odpowiadała bliźniacza nastawa ołtarzowa Bractwa Przenajświętszego Imienia Jezus¹⁴⁹. Już za kadencji następcy Słowikowskiego, Kandyda Zagórowskiego, w dniu 13 czerwca 1685 roku dominikańskie Bractwo Różańcowe zamówiło u krakowskiego złotnika Macieja Filowicza¹⁵⁰ srebrne sukienki na obraz Matki Boskiej Różańcowej w tym właśnie ołtarzu. Za zgodą przeora podpisano kontrakt ze złotnikiem precyzujący szczegóły tego zamówienia, zgodnie z którym miał on „wystawić i wyrobić sukienki srebrne złotniczą swoją robotą jak najwyborniejszą i przystojną na osoby wymalowane i będące w ołtarzu brackim Najświętszej Panny Różańcowym na kościele przy filarze od kaplicy świętego Jacka zostającym”¹⁵¹.

W tym okresie w skarbcu kościoła Świętej Trójcy pojawiały się również nowe tekstylia. Zakonny historyk W. Teleżyński podaje cenną informację o ufundowanych przez Justa Słowikowskiego tkaninach, wiadomo, że tabernakulum nowego ołtarza głównego okrywał wtedy czerwony jedwab zdobiony haftowanymi złotymi kwiatami¹⁵². Okazją do takich kosztownych nabytków, podkreślających splendor świątyni stawały się również dalekie po-

Atanazy Cieszkowski, zob. APPDK, Kr.B 2, *Catalogus Priorum Fratrum et Sororum Sanctissimi Rosarii [...] per Fratrem Athanasium Cieszkowic lectorem, et in hoc nobilissimo conventu SS. Trinitatis (indignum licet) Sanctissimi Rosarii promotorem qui cum licentiam suorum superiorum hanc promovere devotionem Anno Salutis 1683 Januarii die 6ta [...]*; Pr 35, s. 150–151; M. Siejkowski, *Świątnica Pańska*, op. cit., s. 25–26.

¹³⁹ APPDK, Kr.B 1, k. 191v.

¹⁴⁰ Ibidem, k. 193.

¹⁴¹ Ibidem, k. 183.

¹⁴² Ibidem, k. 183v.

¹⁴³ Ibidem, k. 188.

¹⁴⁴ Ibidem, k. 188.

¹⁴⁵ Ibidem, k. 193.

¹⁴⁶ Ibidem, k. 206.

¹⁴⁷ Ibidem, k. 235v.

¹⁴⁸ Ibidem, k. 194.

¹⁴⁹ Dokładna deskrypcja ołtarza znalazła się w inwentarzu z 1822 roku, gdzie wówczas zapisano „obraz także na płótnie malowany N[ajświętszej] M[aryi] Panny Różańcowej mający, na której sukienka i inne insygnia z blachy srebrnej”; APPDK, Kr 41, k. 8. Ołtarz wzmiankują K.J. Czyżewski, M. Walczak, *Oprawa artystyczna świąt*, op. cit., s. 69; o sukience wykonanej również w 1685 roku dla cudownego obrazu dzięki staraniom promotora Wincentego Szaszkiewicza wspomina Konstanty Maria Żukiewicz, *Cudowny obraz Matki Boskiej Różańcowej w kościele krakowskich oo. Dominikanów*, Kraków 1921, s. 142.

¹⁵⁰ Andrzej Ciechanowiecki, *Złotnicy czynni w Krakowie w latach 1600–1700*, w: *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. 6, red. Szymon Konarski, Buenos Aires–Paryż 1974, s. 35, 41.

¹⁵¹ APPDK, Kr.B 3, Księga uchwał Bractwa Różańcowego przy kościele Świętej Trójcy w Krakowie, 1684–1700, s. 43–45.

¹⁵² Dominikanin Wawrzyniec Teleżyński w XVIII wieku, odwołując się do prac J. Słowikowskiego nad nowym ołtarzem głównym świątyni Świętej Trójcy, wzmiankował również szczegółowo sprawione przez niego cenne paramenty kościelne: „Majus altare, quod post conflagationem F. Thomas Schmith [...] provincialis erexerat, totum inaurari, imaginibus affabre a Rossio Italo, factis decorari curavit; [...] adiiciens tabernaculum holosericeum rubei coloris, aureis floribus plumatile, totoque apparamento sacerdotali, cum ex capitulo Romano 168 [sic] rediret, pluraque alia fecisset”; BKPAN, rkps 93, k. 254v, par. 902.

droże przeora krakowskiego, w tym kolejny wyjazd do Rzymu, na kapitułę generalną zakonu dominikanów w 1686 roku¹⁵³. Różnorodne przedsięwzięcia artystyczne oraz zakup kunsztownych niejednokrotnie argenterii, wykwinnych tkanin czy paramentów liturgicznych był jednak możliwy jedynie „ex vi gratiae magnatum”¹⁵⁴, a Just Słowikowski jako przeor krakowski bez wątpienia wykorzystywał rozległą sieć kontaktów w kręgu szlachty i magnaterii ziem całej Rzeczypospolitej Obojga Narodów nawiązanych podczas pełnienia wcześniejszych funkcji w zakonie dominikanów jako socjusz prowincjała i przeor gdański. W tym właśnie kontekście warto wspomnieć, iż za jego przeoratu w dniu 12 października 1682 roku rada konwentu obradowała w sprawie ośmiu szpalerów ofiarowanych klasztorowi krakowskiemu przez kasztelana gdańskiego Mikołaja Smoguleckiego¹⁵⁵ (ok. 1634–1676)¹⁵⁶. Do kręgu korespondentów przeora krakowskiego zaliczał się także związany z Lubomirskimi ówczesny łowczy podlaski (1680), a późniejszy cześnik wyszogrodzki Franciszek Poniatowski herbu Ciołek (ok. 1651–1697)¹⁵⁷ żonaty z Heleną Niewiarowską¹⁵⁸. Również za czasów przeoratu Słowikowskiego w 1682 roku burgrabia krakowski Jan z Brzezia Wojeński (Woiński) zapisał klasztorowi Dominikanów na wsi Mino-

ga sumę 2000 zł¹⁵⁹, a w 1688 roku starosta ojcowski Jan Kazimierz Warszycki zapisał konwentowi roczny czynsz 9000 zł z dóbr Łodygowice¹⁶⁰.

Just Słowikowski zmarł przedwcześnie, w wieku zaledwie 45 lat, 25 stycznia 1689 roku¹⁶¹. Jego pogrzeb odbył się w kościele Dominikanów 27 stycznia. Uroczystości pogrzebowe uświetnił wyjątkowy panegiryk¹⁶² – wydane drukiem kazanie pogrzebowe wygłosił wówczas doktor filozofii i medycyny Uniwersytetu Krakowskiego, późniejszy wykładowca Akademii Zamoyskiej Tomasz Franciszek Ormiński (zm. 1735)¹⁶³. Unikalny druk przekazuje nie tylko zarys biografii zmarłego dominikanina, ale przynosi też pochwałę jego cnót oraz aktywnej działalności przeora krakowskiego, który „Ecclesiam picturis et imaginibus adornat”¹⁶⁴.

Można jedynie domniemywać, że gdyby nie przedwczesna śmierć, być może przeor krakowski Just Słowikowski, podobnie jak wcześniej Tomasz Szmidt czy Jan Waxman, zostałby wkrótce kolejnym prowincjałem polskiej prowincji dominikanów. Jego osoba i działalność zasługują z pewnością na szersze studia, a ukończony dzięki jego staraniom wielki ołtarz kościoła Świętej Trójcy wpisał się na stałe w panoramę dawnego Krakowa aż do pożaru miasta w 1850 roku.

¹⁵³ Kapituła generalna zakonu dominikanów rozpoczęła się w dniu 1 czerwca 1686 roku w rzymskim konwencie Santa Maria sopra Minerva, przybyli na nią prowincjał polskiej prowincji zakonu Franciszek Czarnkowski i definitor Marcin Borowski, jego socjuszem był Justus Słowikowski; *Acta Capitulum Generalium Ordinis Praedicatorum*, t. 8: *Ab anno 1670 usque ad annum 1721*, recensuit Benedikt Maria Reichert, Roma 1903, Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, t. 13, s. 205–206. Wyboru definitora i socjusza dokonano podczas obrad kapituły prowincji polskiej 22 kwietnia 1684 roku w Sieradzu; ACPP, t. 2, s. 888.

¹⁵⁴ „Multa bona conventui ex vi gratiae magnatum et precipue Joannis Sobieski, cui erat acceptissimus in suppellectili ecclesiasticae et decore ecclesiae procuravit”; APPDK, Pr 35, s. 637.

¹⁵⁵ Jarosław Dumanowski, *Smogulecki Mikołaj*, w: PSB, t. 39, Warszawa–Kraków 1999–2000, s. 236–238.

¹⁵⁶ APPDK, Kr 11, k. 435–435v; A. Markiewicz, „*Dei auxilio et munificentia benefactorum*”, op. cit., s. 68.

¹⁵⁷ APPDK, Kr 491, F. Poniatowski do J. Słowikowskiego, Dąbrowa 1 XII 1688, k. nlb.

¹⁵⁸ Jerzy Wiśniewski, *Poniatowski Franciszek*, w: PSB, t. 27, Kraków 1982–1983, s. 422–424. Warto dodać, iż najmłodszy syn Franciszka i Heleny Poniatowskich, urodzony w 1678 roku Michał Jacek – stryj przyszłego króla Stanisława Augusta Poniatowskiego – wstąpił w 1701 roku w Krakowie do zakonu dominikanów, APPDK, Kr 9, k. 106.

¹⁵⁹ APPDK, Kr 601.

¹⁶⁰ APPDK, Kr 594.

¹⁶¹ Wawrzyniec Teleżyński pisał o nim: „morte premature raptus [...] cum dolore totius caenobii in prioratu Crac[oviensi] decessit”; BKPAN, rkps 93, k. 254v, par. 902.

¹⁶² Tomasz Franciszek Ormiński, *Tuba vocalis perennaturis nominis Religiosissimi olim et Admodum Reverendi Patris, F.M. Iusti Słowikowski, Sacrae Theologiae Doctoris, Conventus Cracoviensis SS. Trinitatis, Ordinis Praedicatorum, actualis Prioris, ac Vicarii Contratae eiusdem, dum ei in eadem Basilica SS. Trinitatis, iusta funebria persolverentur, a M. Thoma Francisco Ormynski, in Alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctore et Professore, lugubri calamo, amplissimo dolentium senaculo praesentata, Anno Salutis 1689, Die 27. Mensis Ianuarii, Cracoviae* [1689].

¹⁶³ Adam A. Wituski, *Ormiński Tomasz Franciszek*, w: PSB, t. 24, Wrocław 1979, s. 248.

Najprawdopodobniej o doborze kaznodziei zadecydowały jego więzy rodzinne, w konwencie krakowskim przebywał wówczas dominikanin, wieloletni kaznodzieja kościoła Mariackiego Stanisław Ormiński (zm. 1690), zob. APPDK, Pr 35, S. Barącz, *Catalogus*, op. cit., s. 518, 519; Pp 78, s. 67; M. Siejkowski, *Świątnica Pańska*, op. cit., s. 383; Sadok Barącz, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce*, t. 2, Lwów 1861, s. 224; Zbigniew Baran, *Kaznodzieje zakonnicy kościoła Mariackiego w Krakowie w latach 1594–1772*, „*Analecta Cracoviensia*”, T. 21–22: 1989–1990, s. 336, 337.

¹⁶⁴ T.F. Ormiński, *Tuba vocalis*, op. cit., k. A2v.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

- Archivum Generale Ordinis Praedicatorum, rkps IV 140B.
- Archiwum Narodowe w Krakowie, Parafia Najświętszej Marii Panny w Krakowie, rkps 369, Metrica baptismorum [...] 1630–1652.
- Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie Dypł. perg. 488.
- Gd 1, Luźne akta dotyczące Klasztoru OO. Dominikanów w Gdańsku z lat 1566–1949.
- Kr 2, „Conventus Cracoviensis Sanctissimae Trinitatis Ordinis Praedicatorum plantatio, erectio, ratificatio pietatis quorundam Patrum, honores, merita ac praeculara gesta memoriae digna annotantur, et in hoc manuscripto continentur, 1219–1667”.
- Kr 5, [Prężyna Arnolf], „Descriptio foundationis Ecclesiae Sanctissimae Trinitatis [...]”.
- Kr 9, „Catalogus Fratrum profitentium in conventu SS. Trinitatis O.P. ab Anno Domini 1509 cura R.P.F. Erasmi Coniussovii S.T.M. Prioris Cracoviensis renovatus 1656”.
- Kr 11, „Liber secundus consiliorum Patrum in conventu Crac[oviensi] SS. Trin[itatis] Ord[inis] Praed[icatorum] Anno D[omini] MDCXVI die mensis Julii quod t[empo]re R.P.F. Eras[mus] S. Th[ea]logiae Mgr prior fuit”.
- Kr 20, „Liber Studii Generalis Cracoviensis” 1519–1842.
- Kr 21, Ofiary i wydatki na fabrykę kościoła OO. Dominikanów.
- Kr 41, Inwentarz kościoła i klasztoru dominikanów z 1820 roku.
- Kr 427, Testamenty z zapisami na rzecz klasztoru Świętej Trójcy w Krakowie.
- Kr 491, Korespondencja przeorów klasztoru Świętej Trójcy z lat 1591–1768.
- Kr 594, Czyszczenie roczny z dóbr Łodygowice z zapisu Jana Kazimierza Warszawskiego, 1688–1783.
- Kr 601, Zapis sumy 2000 zł na wsi Minoga na rzecz klasztoru krakowskiego przez Jana Woźnińskiego, 1682–1701.
- Kr.B 1, „Spis osób przyjętych do Różańca Św. tak imienia Jezus, jak i Matki Najświętszej 1585–1716”.
- Kr.B 2, „Cathalogus Piorum Fratrum et Sororum Sanctissimae Rosarii [...] Anno Salutis 1683”.
- Kr.B 3, Księga uchwał Bractwa Różańcowego przy kościele Świętej Trójcy w Krakowie 1684–1700.
- Pp 38, „Liber consiliorum Provinciae Poloniae 1674–1721”.
- Pp 75, „Katalog Ojców i Braci Zakonu Kaznodziejskiego napisany przez W. Ojca Wawrzyńca Sadowskiego [...], 1622–1714”.
- Pp 78, Walerian Litwanides, „Nekrografia seu obitus fratrum [...] anno Domini 1615, 31 Julii per me fratrem Valerianum Lithuanidem magistrum conventus Cracoviensis”.
- Pp 126, „Exposita Provinciae Poloniae ab Anno Domini 1623 die 15 Ianuarii per A.R.P. Andream Radawiecki S.T. Magistrum P. Provinciale Poloniae”.
- Pr 35, Sadok Barącz, „Catalogus Patrum et Fratrum Sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum”.
- Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk, Wawrzyniec Teleżyński, „De rebus provinciae Poloniae S. Hyacinthi Ordinis Praedicatorum”, rkps 93.
- Biblioteka Narodowa, Biblioteka Ordynacji Zamoy-skich, rkps 847, K.J. Woysznarowicz, „Wyjazd Jaśnie Oświeconego książęcia Jmci Ostrońskiego z Gdańska do Paryża Anno 1667”.

Stare druki

- Aureum iunctae virtuti sapientiae tributum dum Admodum Reverendus Pater P. Iustus Słowikowski, Sacrae Theologiae Praesentatus, Conventus Cracoviensis SS. Trinitatis Ord. Praedic. Prior vigilantissimus, ab Admodum Reverendo Patre, P. Thoma Schmith, Sacrae Theologiae Doctore, Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum, Priore Provinciali dignissimo, spectante nobilissima hospitum corona doctor in Sacra Theologia renuntiaretur persolutum votivo elogio a theogico generali studio eiusdem Ordinis et Conventus Anno Incarnatae Aeterni Patris Sapientiae M.DC.LXXXIII, Cracoviae [1683].*
- Nowowiejski Felicjan, *Phoenix decoris et ornamenti, Provinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum D. Hyacinthus Odrovansius redivivus [...]*, Poznań 1752.
- Ormiński Tomasz Franciszek, *Tuba vocalis perennaturis nominis, Religiosissimi olim et Admodum Reverendi Patris, F.M. Iusti Słowikowski, Sacrae Theologiae Doctoris, Conventus Cracoviensis SS. Trinitatis, Ordinis Praedicatorum, actualis Prioris, ac Vicarii Contratae eiusdem, dum ei in eadem Basilica SS. Trinitatis, iusta funebria persolverentur, a M. Thoma Francisco Ormiński, in Alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctore et Professore, lugubri calamo, amplissimo dolentium senaculo praesentata, Anno Salutis 1689, Die 27. Mensis Ianuarii, Kraków 1677.*
- Róża Indyjska, *to iest przedziwny żywot, y cuda Świętej Róży Indyankiej, trzeciego habitu S. Dominika, przez Przewielebnego Ojca Leonarda Hansena Świętej Theologiej Doktora Prowincyała Angielskiego, Socyusza Generalskiego, tegoż zakonu językiem łacińskim do druku podana na polskie przełożona przez W.O. Thomasza Tomickiego dominikana, Kraków 1677.*
- Siejkowski Michał, *Świątnica Pańska to iest kościół Boga w Trojcy SS. jedyne go z klasztorem WW. OO. Dominikanów w Krakowie, znacznemi Świętych Pańskich relikwiami, kaplicami, ołtarzami, obrazami, y różnemi apparencyami przyozdobiona [...]*, Kraków 1743.
- [Słowikowski Justus], *Exemplar munificentiae, Perillustris olim et Reverendissimi Domini, Iusti Słowikowski, testamento hocce expressae, Kraków 1654.*
- Słowikowski Justus, *Fax ignea, in divinissimo Sacrosanctae Eucharistiae Sacramento, Divini erga genus humanum amoris, perpetuis flammis accensa, ac in Aquinatico Candelabro Theologicis Theorematis, luci publicae exposita, Admodum Rndo, ac Dignissimo Patri, S. Theol. Doctori, P. Martino Borovio,*

Provinciae Poloniae iterum reelecto Provinciali vigilantissimo, Ordinis Praedicatorum per R.A.P. Sacrae Theologiae Presentatum Fratrum Iustum Słowikowski, Studii Generalis Cracoviensis Ordinarium Theologiae Professorem, eiusdem Ordinis oblata Anno Domini M.DC.LXXIX Mese [Maio] Die [23], Cracoviae [1679].

Słowikowski Justus, *Scholasticae Theologiae Parens seu Divus Thomas De Aquino Ecclesiae Doctor Angelicus, religiosus et rostris in Aede S. Mariae super Minervam anniversario die ac more laudatus a discipulo P.F. Justo Słowikowski Polono Ord. Praed. Assidente Eminen. DD. Cardinalium Sacro Collegio*, Roma 1669.

Opracowania

Acta Capitulorum Generalium Ordinis Praedicatorum, t. 8: *Ab anno 1670 usque ad annum 1721*, recensuit Benedikt Maria Reichert, Roma 1903, Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, t. 13.

„Acta Capitulorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum, t. 2: (a. 1603–1700)”, t. 2, elaboravit Romanus Fabianus Madura OP (mps w Archiwum Polskiej Provincji Dominikanów w Krakowie).

Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim, t. 1: *Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592–1745)*, oprac. Henryk Barycz, indeks osób oprac. Karolina Targosz, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971.

Baran Zbigniew, *Kaznodzieje zakonni kościoła Mariackiego w Krakowie w latach 1594–1772*, „Analecta Cracoviensia”, T. 21–22: 1989–1990.

Barącz Sadok, *Klasztor i kościół Dominikanów w Krakowie*, Poznań 1888.

Barącz Sadok, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce*, t. 1–2, Lwów 1861.

Bednarz Mieczysław, *Rappowie. Dzieje krakowskiej rodziny mieszczańskiej (1535–1670)*, „Rocznik Krakowski”, T. 68: 2002.

Bieniarzówna Janina, *Mieszczaństwo krakowskie w XVII wieku*, Kraków 1969.

Blaschke Kinga, Kurzej Michał, *Obrazy w krużganku klasztoru Dominikanów w Krakowie*, „Modus. Prace z Historii Sztuki”, T. 15: 2015.

Bruździński Andrzej, *Bractwa religijne w siedemnastowiecznym Krakowie. Zarys problematyki*, w: *Historia świadectwem czasów. Księdzu Profesorowi Markowi Tomaszowi Zahajkiewiczowi*, red. Włodzimierz Bielak, Stanisław Tylus, Lublin 2006.

Chmiel Adam, *Domy krakowskie. Ulica św. Jana*, Biblioteka Krakowska, nr 61–62, Kraków 1924.

Ciechanowiecki Andrzej, *Złotnicy czynni w Krakowie w latach 1600–1700*, w: *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. 6, red. Szymon Konarski, Buenos Aires–Paryż 1974.

Czyżewski Krzysztof J., Szyma Marcin, Walczak Marek, *Od króla do szewców. Kaplice kościoła Dominikanów w Krakowie, ich fundatorzy i użytkownicy*, „Rocznik Krakowski”, T. 97: 2021.

Czyżewski Krzysztof J., Walczak Marek, *Oprawa artystyczna świąt i uroczystości arcybractwa różańcowego w kościele Dominikanów w Krakowie*, „Rocznik Historii Sztuki”, T. 45: 2020.

—, *The Archconfraternity of the Rosary in the Dominican Churches of Kraków. Piety and Patronage of the Arts*, „Acta Historiae Artis Slovenica”, 2018, t. 23, nr 2.

Dettloff Anna, *Nieistniejący XVII-wieczny ołtarz główny w kościele Dominikanów w Krakowie w świetle źródeł archiwalnych i przekazów ikonograficznych*, „Rocznik Krakowski”, T. 72: 2006.

Follprecht Kamila, *Właściciele nieruchomości w Krakowie w 1655 roku*, Biblioteka Krakowska, nr 142, Kraków 2001.

Gąsiorowski Wilhelm, *Kościół archipresbiteralny N.P. Maryi w Krakowie*, Kraków 1878.

Kaczor Dariusz, *Konwent dominikanów w Gdańsku w XVI–XVIII wieku*, w: *Nowożytnie ossuaria z klasztoru dominikańskiego w Gdańsku. Wyniki badań interdyscyplinarnych / Early Modern Ossuaries from the Dominican Monastery in Gdańsk: Interdisciplinary Research Results*, red. Aleksandra Pudło, Maciej Hennenberg, Gdańsk 2017.

Kizik Edmund, *Z dziejów dominikanów gdańskich w II poł. XVI–XVIII w.*, w: *Dominikanie. Gdańsk – Polska – Europa: materiały z konferencji międzynarodowej pt.: Gdańskie i europejskie dziedzictwo zorganizowanej przez zakon Dominikanów w Gdańsku*, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, z okazji 775-lecia powstania klasztoru św. Mikołaja w Gdańsku (9–10 maja 2002), red. Dariusz A. Dekanski, Andrzej Gołębniak, Marek Grubka, Gdańsk–Pelplin 2003.

Kościelak Sławomir, *Dominikanie w Gdańsku w dobie reformacji, kontrreformacji oraz oświecenia*, w: *Dominikanie w Gdańsku: 800 lat zakonu dominikanów w Polsce: katalog wystawy Muzeum Gdańska*, red. Katarzyna Darecka, Anna Frąckowska, Gdańsk 2021.

Kucharski Adam, *Hiszpania i Hiszpanie w relacjach Polaków. Wrażenia z podróży i pobytu od XVI do początków XIX w.*, Warszawa 2007.

—, *Turystyka i edukacja. Zagraniczna peregrynacja młodego polskiego magnata w relacji księdza Kazimierza Jana Woysznarowicza (1667–1669)*, „Studia Gdańskie”, T. 29: 2011.

Madura Fabian, *Wystrój bazyliki św. Mikołaja*, w: *W cieniu klasztoru dominikanów*, red. Andrzej Gołębniak, Gdańsk 2002.

Markiewicz Anna, *Aniołków dwa srebrnych i ornat ze złota szyty. Inwentarz zakrystii kościoła dominikanów w Krakowie z 1653 r.*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 13, Kraków 2013.

—, *„Dei auxilio et munificentia benefactorum”. Kilka uwag o działalności fundacyjnej przeorów klasztoru Dominikanów w Krakowie w XVII wieku*, „Rocznik Krakowski”, T. 88: 2022.

—, *Podróże edukacyjne w czasach Jana III Sobieskiego. Peregrinationes Jablonovianae*, Warszawa 2011.

—, *Szmidt Tomasz*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 48, Warszawa–Kraków 2012–2013.

Markiewicz Anna, Szyma Marcin, Walczak Marek, *Sztuka w kręgu klasztoru Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna

- Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Mecherzyński Karol, *Historia wymowy w Polsce*, t. 3, Kraków 1860.
- Nocoń Arkadiusz, *Dzieje ustanowienia św. Jacka głównym patronem Polski*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, 2007, t. 40, nr 1.
- Pietrzak Jarosław, *Podróż edukacyjna Aleksandra Janusza księcia Ostrońskiego-Zasławskiego w latach 1667–1669 po krajach Europy Zachodniej jako przykład relacji łączących wychowanka z jego preceptorem w świetle diariusza i korespondencji*, w: *Źródła do dziejów staropolskich podróży edukacyjnych*, red. Dorota Żołądz-Strzelczyk, Małgorzata E. Kowalczyk, Wrocław 2017.
- Popiołek Bożena, *Woli mojej ostatniej testament ten...: testamenty staropolskie jako źródło do historii mentalności XVII i XVIII wieku*, Kraków 2009.
- Rejestry gospód w Krakowie z lat 1632 i 1649: ze zbiorów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie i Biblioteki Jagiellońskiej, wyd. Kamila Follprecht, *Fontes Cracovienses*, nr 11, Kraków 2005.
- Różek Michał, *Mecenat artystyczny mieszczaństwa krakowskiego w XVII wieku*, Kraków 1977.
- , *Peregrinatio religiosa*, „Folia Historica Cracoviensia”, T. 4–5: 1997–1998.
- , *Uroczystości w barokowym Krakowie*, Kraków 1976.
- Spież Jan Andrzej, *Początki klasztoru w Gdańsku na tle najstarszych fundacji dominikańskich*, w: *Dominikanie: Gdańsk – Polska – Europa: materiały z konferencji międzynarodowej pt.: Gdańskie i europejskie dziedzictwo zorganizowanej przez zakon Dominikanów w Gdańsku*, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, z okazji 775-lecia powstania klasztoru św. Mikołaja w Gdańsku (9–10 maja 2002), red. Dariusz A. Dekanski, Andrzej Gołębniak, Marek Grubka, Gdańsk–Pelplin 2003.
- Szczepaniak Jan, *Dominikanie w XVII-wiecznych krakowskich wykazach święceń*, w: *Historicus Polono-Hungarus. Księga pamiątkowa ofiarowana Ojcu Józefowi Puciłowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Tomasz Gałuszka, Pál Attila Illés, Marek Miławicki, Bálažs Zágórhidi Czigány, Kraków 2010.
- Świętochowski Robert, *Szkolnictwo teologiczne dominikanów*, w: *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, red. Marian Rechowicz, t. 2: *Od Odrodzenia do Oświecenia*, cz. 2: *Teologia neoscholastyczna i jej rozwój w akademiach i szkołach zakonnych*, Lublin 1975.
- Świętochowski Robert, Chruszczewski Adam, *Polonia Dominicana apud extraneos: 1520–1800*, w: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, t. 2, red. Jerzy Kłoczowski, Warszawa 1975.
- Tomkowicz Stanisław, *Kaplice kościoła oo. Dominikanów*, „Rocznik Krakowski”, T. 20: 1926.
- Trzeciecka Aleksandra, *W cieniu klasztoru dominikanów*, w: *W cieniu klasztoru dominikanów*, red. Andrzej Gołębniak, Gdańsk 2002.
- Wyczawski Hieronim Eugeniusz, *Biskup Piotr Gembicki 1585–1657*, Kraków 1957.
- Zdanek Maciej, *Kaplice i ołtarze dominikańskiego kościoła Świętej Trójcy w Krakowie do początku XVII wieku*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Ziemierski Maciej, *Skład osobowy sądu wyższego prawa magdeburgskiego na zamku krakowskim w XVII–XVIII wieku*, Kraków 2013.
- , „Wszystko w egzekucję mieć chcę bez wszelkiej odwołki”. Testament mieszczyki krakowskiej Zofii z Ambrozowiczów z 1668 r., „Rocznik Biblioteki Naukowej PAN i PAU w Krakowie”, T. 50: 2005.
- Żmudziński Jerzy, *Wota i pamiątki po Janie III Sobieskim oraz jego rodzinie w kościołach polskich – problem badawczy*, w: *Primus Inter Pares. Pierwszy wśród równych, czyli opowieść o królu Janie* [katalog wystawy], Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Warszawa 2013.
- Żukiewicz Konstanty Maria, *Cudowny obraz Matki Boskiej Różańcowej w kościele krakowskich oo. Dominikanów*, Kraków 1921.

Anna Markiewicz – dr historii, specjalizuje się w badaniach nad kulturą epoki staropolskiej, ze szczególnym uwzględnieniem odbywanych w XVII i XVIII podróży, oraz edytorstwie źródeł. Podejmuje również zagadnienia związane z problematyką mecenatu artystycznego szlachty i magnaterii doby baroku. Autorka kilku książek i edycji źródłowych oraz kilkudziesięciu artykułów.

“THE MOST WONDERFUL ADORNMENT OF THE CONVENT”:
REMARKS ON THE ACTIVITY OF THE PRIOR OF THE KRAKOW DOMINICANS
JUST SŁOWIKOWSKI (1643–1689)

In the 17th century, the Krakow Dominican monastery of the Holy Trinity was experiencing a period of development, with numerous construction works under way and artistic undertakings initiated under the patronage of the convent's Prior. This article presents an outline of the biography and analyses the activities of the Prior of the Krakow Dominicans, Just Słowikowski (1643–1689). A native of a Krakow bourgeois family, Słowikowski held the office of Prior of the Krakow Dominican monastery for two terms, in 1681–1684 and 1687–1689. The study reconstructs the course of his monastic career, paying particular attention to the young friar's studies abroad, as well as

his stay in Rome and his activity in the Polish Dominican province as Prior of Elbląg and *socius* (assistant) of successive provincial superiors, and finally as Prior in Gdańsk. The work outlines Słowikowski's activity as Prior of the Krakow convent; it also describes the architectural and artistic projects he championed. Particular attention is given to the construction of the new main altar of the Holy Trinity Church in Krakow in 1684; other artistic initiatives and foundations of the prior are also outlined, as well as his collaboration with benefactors on the work carried out under his patronage at the Dominican church in Krakow.

Keywords: Dominicans, priors, monastic career, foundations, artistic foundations